

**BOSHLANG‘ICH SINIF ONA TILI DARSLARIDA SUN‘IY INTELLEKT
TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI****Olimjonova Dilnavoz Maribjon qizi****Andijon davlat pedagogika instituti****Ta‘lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (Boshlang‘ich ta‘lim)****mutaxassisligi magistranti****ORCID: 0009-0001-0545-4576****E-mail: dilnavozkarimova64@gmail.com****<https://doi.org/10.5281/zenodo.21215018>**

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang‘ich sinf ona tili darslarida sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish metodikasi tahlil qilingan. Shuningdek, ChatGPT, Gemini, Canva AI va Quizizz AI platformalarining pedagogik imkoniyatlari hamda ularning dars samaradorligini oshirishdagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so‘zlar: sun‘iy intellekt, boshlang‘ich ta‘lim, ona tili darsi, ChatGPT, Canva AI, Quizizz AI, interaktiv topshiriqlar, raqamli texnologiyalar.

Аннотация: В данной статье проанализирована методика использования технологий искусственного интеллекта на уроках родного языка в начальных классах. Также освещены педагогические возможности платформ ChatGPT, Gemini, Canva AI и Quizizz AI и их значение в повышении эффективности урока.

Ключевые слова: искусственный интеллект, начальное образование, урок родного языка, ChatGPT, Canva AI, Quizizz AI, интерактивные задания, цифровые технологии.

Annotation: This article analyzes the methodology of using artificial intelligence technologies in primary school mother tongue lessons. It also highlights the pedagogical possibilities of ChatGPT, Gemini, Canva AI, and Quizizz AI platforms and their importance in improving lesson effectiveness.

Keywords: artificial intelligence, primary education, mother tongue lesson, ChatGPT, Canva AI, Quizizz AI, interactive tasks, digital technologies.

Kirish

Bugungi kunda ta‘lim tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanish zamonaviy pedagogik faoliyatning muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda. Ayniqsa, boshlang‘ich ta‘lim jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo‘llash o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda dars samaradorligini ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish boshlang‘ich sinf ona tili darslarini zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etish imkonini bermoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasida ta‘lim tizimiga zamonaviy axborot texnologiyalarini keng joriy etish va raqamli ko‘nikmalarni rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan [1, 6-b]. Bu esa pedagoglardan zamonaviy raqamli vositalardan samarali foydalanishni talab etadi.

Hozirgi kunda ChatGPT, Gemini, Canva AI va Quizizz AI kabi sun‘iy intellekt texnologiyalari dars ishlanmalari yaratish, interaktiv topshiriqlar ishlab chiqish, vizual materiallar tayyorlash va o‘quvchilar bilimini baholashda keng qo‘llanilmoqda. Ayniqsa, ona tili darslarida matn yaratish, savol-topshiriqlar tuzish, hikoya davom ettirish hamda lug‘at ustida ishlash jarayonida bunday

texnologiyalar samarali pedagogik vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Ilmiy tadqiqotlarda ham sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyati alohida ta'kidlanadi. Xususan, W. Holmes sun'iy intellekt vositalari ta'lim jarayonini individuallashtirish, interaktiv ta'lim muhitini yaratish va pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qilishini qayd etadi [2, 41-b]. Shu jihatdan mazkur maqolada boshlang'ich sinf ona tili darslarida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish metodikasi hamda uning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Asosiy qism.

Bugungi kunda sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim tizimiga kirib kelishi dars jarayonini tashkil etishda yangi pedagogik imkoniyatlarni yuzaga chiqarmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinf ona tili darslarida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish o'quvchilarning bilim olish faoliyatini faollashtirish, darslarni interaktiv tashkil etish hamda ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Boshlang'ich ta'lim bosqichida ona tili darslari o'quvchilarning nutqini rivojlantirish, fikrlash qobiliyatini shakllantirish va savodxonligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli mazkur fanlarni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash dolzarb hisoblanadi. Sun'iy intellekt texnologiyalari esa o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos topshiriqlar yaratish, dars materiallarini vizuallashtirish hamda interaktiv metodlarni qo'llash imkonini beradi.

Sun'iy intellekt vositalari yordamida ona tili darslari uchun matnlar, savol-topshiriqlar, lug'at mashqlari va ijodiy topshiriqlarni qisqa vaqt ichida yaratish mumkin. Bu esa o'qituvchining vaqtini tejash bilan birga dars mazmunini boyitishga ham xizmat qiladi. Ayniqsa, ChatGPT va Gemini platformalari yordamida matn mazmuniga mos savollar, hikoya davom ettirish topshiriqlari va muammoli vaziyatlarga asoslangan mashqlar yaratish imkoniyati kengaymoqda. Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalari ta'lim jarayonini individuallashtirish imkonini ham beradi. Har bir o'quvchining bilim darajasi va qiziqishidan kelib chiqib turli murakkablikdagi topshiriqlar yaratish mumkin. Bu esa differensial yondashuvni amalga oshirish hamda o'quvchilarning mustaqil fikrlash faoliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Canva AI kabi platformalar yordamida dars mavzulariga mos rasmlar, animatsiyalar va vizual materiallar tayyorlash imkoniyati kengaydi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ko'rgazmali ta'lim muhim o'rin tutganligi sababli bunday vositalar mavzuni oson tushuntirish va o'quvchilarning darsga qiziqishini oshirishda samarali hisoblanadi. Bundan tashqari, Quizizz AI platformasi orqali interaktiv test topshiriqlarini yaratish va o'quvchilar bilimini tezkor baholash mumkin. Bu esa dars jarayonida zamonaviy baholash texnologiyalaridan foydalanish imkonini beradi hamda o'quvchilarning faolligini oshiradi. Tadqiqotchilarning fikricha, sun'iy intellekt texnologiyalaridan pedagogik jarayonda foydalanish o'quvchilarning kreativ fikrlashi, kommunikativ kompetensiyasi va axborot bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi [3, 52-b]. Shu jihatdan sun'iy intellekt texnologiyalari boshlang'ich sinf ona tili darslarini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etishda muhim vositalardan biri hisoblanadi.

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish metodikasi darsning maqsadi, o'quvchilarning yosh xususiyatlari hamda o'quv materiali mazmunidan kelib chiqib tashkil etiladi. Mazkur jarayonda sun'iy intellekt vositalaridan faqat texnik yordamchi sifatida emas, balki o'quvchilarning fikrlash faoliyatini faollashtiruvchi pedagogik vosita sifatida foydalanish muhim hisoblanadi.

Ona tili darslarida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning dastlabki bosqichi dars mavzusiga mos materiallarni tayyorlashdan boshlanadi. Xususan, ChatGPT va Gemini platformalari

yordamida matnlar, savol-topshiriqlar hamda ijodiy mashqlar yaratish mumkin. Masalan, “Bahor fasli” mavzusidagi matn asosida:

- matn mazmuniga oid savollar;
- lug‘at ustida ishlash topshiriqlari;
- hikoyani davom ettirish;
- matnga sarlavha qo‘yish;
- muammoli savollar kabi topshiriqlarni qisqa vaqt ichida ishlab chiqish imkoniyati mavjud.

Bunday topshiriqlar o‘quvchilarning nafaqat o‘qish savodxonligini, balki mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi. Ayniqsa, sun‘iy intellekt yordamida bir mavzu bo‘yicha turli murakkablikdagi topshiriqlar yaratish differensial ta‘limni tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining individual imkoniyatlarini hisobga olishga yordam beradi.

Sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda vizual metodlarning qo‘llanilishi ham muhim hisoblanadi. Canva AI platformasi yordamida ona tili darslari uchun rasmlar, animatsiyalar, ko‘rgazmali materiallar va taqdimotlar tayyorlash mumkin. Masalan, “Hayvonlar” mavzusida rasmlar asosida hikoya tuzish yoki “Kasblar” mavzusida rasmiy lug‘at ishlari tashkil etilishi o‘quvchilarning nutqini rivojlantirishga yordam beradi. Vizual materiallardan foydalanish boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining diqqatini jalb qilish va mavzuni osonroq o‘zlashtirishiga xizmat qiladi.

Ona tili darslarida sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning yana bir muhim jihati interaktiv baholash imkoniyatidir. Quizizz AI platformasi yordamida mavzuga mos testlar, tezkor savollar va interaktiv topshiriqlar yaratish mumkin. Platformaning avtomatik baholash funksiyasi o‘qituvchiga o‘quvchilarning bilim darajasini tezkor aniqlash imkonini beradi. Natijada dars jarayonida o‘quvchilarning faolligi oshadi va baholash jarayoni yanada shaffof tashkil etiladi.

Tadqiqot davomida sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshirishi ham kuzatildi. Ayniqsa, interaktiv va vizual topshiriqlardan foydalanilgan mashg‘ulotlarda o‘quvchilarning darsdagi ishtiroki faolroq bo‘ldi. Bu esa zamonaviy raqamli texnologiyalar boshlang‘ich ta‘lim jarayonida motivatsion vosita sifatida ham muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda metodik muvozanatni saqlash zarur. O‘qituvchi sun‘iy intellekt tomonidan yaratilgan materiallarni pedagogik jihatdan tahlil qilishi, o‘quvchilarning yosh xususiyatlariga moslashtirishi hamda noto‘g‘ri yoki umumiy mazmundagi ma‘lumotlarni saralab olishi kerak. Aks holda tayyor materiallarga ortiqcha tayanish o‘quvchilarning mustaqil fikrlash faoliyatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Demak, boshlang‘ich sinf ona tili darslarida sun‘iy intellekt texnologiyalaridan metodik jihatdan to‘g‘ri foydalanish dars samaradorligini oshirish, o‘quvchilarning kreativ va mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda zamonaviy ta‘lim muhitini tashkil etishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Boshlang‘ich sinf ona tili darslarida sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish ta‘lim jarayoniga bir qator pedagogik qulayliklarni olib kiradi. Avvalo, bunday texnologiyalar dars materiallarini tayyorlash jarayonini yengillashtiradi hamda o‘qituvchining vaqtini tejashga yordam beradi. Xususan, ChatGPT va Gemini platformalari yordamida qisqa vaqt ichida matnlar, savol-topshiriqlar va ijodiy mashqlar yaratish mumkin. Bu esa dars jarayonini mazmunan boyitish va o‘quvchilarning faolligini oshirishga xizmat qiladi. Sun‘iy intellekt texnologiyalarining muhim afzalliklaridan biri - ta‘lim jarayonini individuallashtirish imkoniyatidir. O‘quvchilarning bilim darajasi va qiziqishidan kelib chiqib turli murakkablikdagi topshiriqlarni yaratish mumkin.

Natijada differensial ta'limni samarali tashkil etish imkoniyati yuzaga keladi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarining individual xususiyatlarini hisobga olish ta'lim samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Bundan tashqari, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning kreativ fikrlashi va kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga ham yordam beradi. Masalan, matnni davom ettirish, rasm asosida hikoya tuzish yoki muammoli vaziyatlarga yechim topishga oid topshiriqlar o'quvchilarning ijodiy faoliyatini faollashtiradi. Tadqiqotchilar ham sun'iy intellekt vositalari o'quvchilarning kreativ va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishini ta'kidlaydilar [5, 67-b]. Canva AI va boshqa vizual platformalardan foydalanish esa boshlang'ich sinf o'quvchilarining darsga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Rangli va animatsion materiallar o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi hamda mavzuni yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Ayniqsa, ko'rgazmalilik tamoyili ustuvor bo'lgan boshlang'ich ta'lim jarayonida vizual vositalardan foydalanish samarali natija beradi. Shuningdek, Quizizz AI platformasi yordamida interaktiv testlar va tezkor baholash topshiriqlarini yaratish o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirish bilan birga baholash jarayonini ham soddalashtiradi. O'qituvchi qisqa vaqt ichida o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash va natijalarni tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Biroq sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda ayrim muammolar ham mavjud. Xususan, o'quvchilarning tayyor ma'lumotlarga ortiqcha tayanib qolishi mustaqil fikrlash faoliyatining pasayishiga olib kelishi mumkin. Ayrim hollarda sun'iy intellekt platformalari tomonidan noto'g'ri yoki umumiy mazmundagi ma'lumotlar taqdim etilishi ham kuzatiladi. Shu sababli o'qituvchi sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishda axborotlarni tanqidiy tahlil qilishi va ularni pedagogik jihatdan saralab olishi zarur.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt texnologiyalaridan pedagogik jarayonda metodik jihatdan to'g'ri foydalanish ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish hamda zamonaviy ta'lim muhitini shakllantirishga xizmat qiladi [4, 74-b]. Demak, sun'iy intellekt texnologiyalari boshlang'ich sinf ona tili darslarini samarali tashkil etishda muhim pedagogik vositalardan biri hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf ona tili darslarida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish ta'lim jarayonini samarali tashkil etishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi. ChatGPT, Gemini, Canva AI va Quizizz AI kabi platformalardan foydalanish darslarni interaktiv tashkil etish, o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirish hamda ta'lim samaradorligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Tadqiqot davomida sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida matnlar, savol-topshiriqlar, ijodiy mashqlar va vizual materiallarni qisqa vaqt ichida yaratish imkoniyati mavjudligi aniqlandi. Ayniqsa, differensial topshiriqlar yaratish, o'quvchilarning kreativ va mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda interaktiv baholashni tashkil etishda mazkur texnologiyalarning pedagogik imkoniyatlari yuqori ekanligi kuzatildi. Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning raqamli savodxonligi, kommunikativ kompetensiyasi va axborot bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Biroq sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishda tayyor ma'lumotlarga ortiqcha tayanish va mustaqil fikrlashning pasayishi kabi ayrim muammolar ham mavjud.

Demak, boshlang'ich sinf ona tili darslarida sun'iy intellekt texnologiyalaridan metodik jihatdan to'g'ri va maqsadli foydalanish zamonaviy ta'lim muhitini tashkil etish, o'quvchilarning bilim olish faolligini oshirish hamda ta'lim sifatini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi Farmoni. – Toshkent, 2020.
2. Holmes, W. *Artificial Intelligence in Education: Promise and Implications for Teaching and Learning*. – Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019. – 182 p.
3. Luckin, R. *Machine Learning and Human Intelligence: The Future of Education for the 21st Century*. – London: UCL Institute of Education Press, 2018. – 184 p.
4. Selwyn, N. *Education and Technology: Key Issues and Debates*. – London: Bloomsbury Publishing, 2021. – 248 p.
5. Trilling, B., & Fadel, C. *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. – San Francisco: Jossey-Bass, 2009. – 256 p.